

ISBN: 9975-9808-2-1
CZU 32.001=135.1=161.1
C 26

Editor general:
Rodica Ermelinda TELEMBICI

Proiect editorial:
Felice Gabriele BRUNO

Redactor:
Maria BALAN

Revizor:
REV. Fausto TOMASSI

Procesare computerizată:
Marin BULAT

Toate drepturile de reproducere, inclusiv parțială,
aparțin exclusiv autorului.

© 2004, AMEDEO CARROCCI

DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII

CARROCCI Amedeo

Nihil novi sub sole / Amedeo Carrocci; ed.: Ermelinda Telembici.
- Ch.: Graficart, 2004. -35; 35 p. - (Ser: "Graficart - Politica")
Carte "valet" ("непенєпрям"). - Text paral.: lb. rom., rusă.
-Tit.: lb latină.

www.moldova.it
GRAFICART

TEMELE DE APEL

I. Epoca mutațiilor interne și internaționale propice, marcate de sfârșitul mileniului II și începutul mileniului III, oferă condiții oportune și pentru afirmarea Moldovei ca stat modern și competitiv. Acest obiectiv poate fi realizat în cazul „încheierii” unui **pact de conviețuire civilă**, care ar restabili încrederea cetățenilor în instituțiile publice și ar constitui baza unei convivialități, adecvate realității.

II. Există numeroase **pericole** iminente pentru actuala societate moldovenească: lipsa unei guvernări, desființarea potențialului politic (falsele “realizări politice”), balcanizarea națională, non-conformismul și “barbarismul” civil, oportunistul, diletantismul populist, provincialismul în plan internațional, reziduurile “socialismului real”, incompetența administrării și corupția.

III. Identificarea unui sistem ideal de administrare duce implicit la crearea condițiilor favorabile care îi pot asigura posibilitatea de a se realiza: persoane, instituții publice, modele de cultură și de conduită în societate. Rolul decisiv al **identității naționale** redescoperite și interesele colective ale cetățenilor din Moldova.

IV. O **etică publică** nouă, o **cultură politică** diversă. Identificarea principiilor fundamentale de funcționare eficientă a statului de drept. Corelația dintre principiul autorității și cel al responsabilității. Criteriile autoadministrării și ale federalismului constituțional. Criteriul reprezentării politice și cel al eficienței instituțiilor publice. Rolul instituțiilor de drept și al administrării publice.

V. O **cultură economică** capabilă să impulsioneze dezvoltarea țării. Relațiile de piață și principiile concurenței interne și internaționale. Rolul statului și al întreprinderilor. O politică economică bazată pe liberalizare și privatizare. Capacitatea de creare a noilor locuri de muncă pentru tânăra generație.

VI. O **convivialitate** orientată spre valorile echității sociale, spre creșterea responsabilității personale și colective. Solidaritatea adevărată și falsă. Rolul familiei. Perspectivele crescânde ale emancipării sociale și economice a Moldovei.

VII. **Investiții indispensabile** pentru viitor. Învățământul. Principalele servicii publice și marile infrastructuri. Aprecierea valorilor

culturale și a mediului înconjurător. Dezvoltarea domeniului de cercetări științifice și tehnologice.

VIII. Rolul Moldovei pe mapamond: între exigența de competiție și exigența de cooperare. Europa. Țările balcanice. Pericolul marilor sfidări globale.

IX. Obiectivul devenirii “unei națiuni mai moderne și mai competitive”: Moldova — rivală într-o lume din ce în ce mai interdependentă; eliberarea de jungla medievală a clientelei corporative; salvarea de vestigiile mitologice ale “socialismului real”. Două condiții esențiale: redefinirea “intereselor noastre naționale” (în sensul coexistenței civile); un nou mod de administrare publică: reorganizarea instituțiilor și a întregului aparat de stat.

X. Un apel către concetățeni (înainte de adresarea către partidele vechi și noi) cu speranța definirii unui proiect indispensabil **pentru viitorul țării:** cetățenii Moldovei pot și trebuie să dorească să-și aleagă o conducere demnă.

Un pact de conviețuire civilă

Actualmente Moldova, asemeni multor țări din Europa și din întreaga lume, traversează o perioadă de schimbări extraordinare atât în structurile politice, cât și în cele ale coexistenței civile. Pentru ca aceste transformări să nu decurgă conform principiului: “a schimba totul ca să nu se schimbe nimic”, este necesar ca opinia publică, *major et senior pars* a societății moldovenești, să se re-aproprie de politică, contribuind la definirea unui proiect de dezvoltare a țării noastre pentru viitorul apropiat.

Or, dezinteresul manifestat de majoritatea cetățenilor față de propria *res publica*, de propria guvernare a constituit, de fapt, una din cauzele principale ale apariției sistemului partocratic, care a și generat corupția. Deci, dacă cetățenii Moldovei își propun o viață decentă, înscriind la timpul trecut corupția și, împreună cu ea, partocrația, dacă-și doresc ca partidele și instituțiile de stat să le apere interesele, atunci ei trebuie să-și manifeste cu entuziasm și fără frică interesul față de politică, exercitându-și, astfel, unul dintre drepturile fundamentale de om liber.

Moldova mileniului III are, într-adevăr, nevoie nu doar de o „imagine” politică nouă, ci, întâi de toate, de un pact de conviețuire civilă. Iminența unei convenții între cetățeni ar reidentifica, reorganiza și revigora valorile perene ale națiunii noastre. De asemenea, este necesar **un nou pact între cetățeni și instituțiile de stat** care ar stimula transformarea ultimelor conform cerințelor timpului.

Sistemul partidelor (privit ca sistem al reprezentanților celor ce i-au ales) și-a pierdut rolul său, pe care ar trebui să-l exercite într-o societate realmente democratică. Acest fenomen s-a produs, deoarece partidele au deviat de la esență: din reprezentanți ai ideilor și idealurilor s-au transformat în structuri, în angajați coințersați în serviciul celor ce dețin puterea. În loc să creeze condiții favorabile pentru o coexistență armonioasă în societate, stimulând astfel procesul de dezvoltare generală, partidele, prin însăși condiția existenței lor, au generat, de fapt, opoziția între diferite categorii sociale și grupuri de interese.

Ideea conform căreia partidele, rămânând în cercul lor, vor putea argumenta și implementa de sine stătător o reformă radicală este o himeră. Procesele ce se desfășoară astăzi în țară demonstrează contrariul: “înnoirea” partidelor se aseamănă tot mai mult cu o achitare internă de conturi a clasei vechi aflate la putere, prin încercarea unei părți de a intercepta pârgia de comandă de la cealaltă. Dar nu o astfel de schimbare așteaptă și merită cetățenii de rând. Ei au dreptul să aleagă, într-un mod nou, noi idei, capabile să orienteze țara spre o democrație reală.

Proiectul meu nu tinde să provoace o scindare între cetățeni. Dimpotrivă, el are complet alte obiective: să consolideze forțele vitale ale societății civile, care respectă principiile și practica democrației liberale și pe care deceniile de ideologizare le-au dezmembrat și risipit. Vrem să oferim puterilor capabile și competente ale țării instrumente de analiză și de conducere activă a statului, pentru a putea contribui în mod concret la elaborarea unei politici noi. Legea electorală majoritară le furnizează cetățenilor o nouă oportunitate, adecvată realității. Ea le permite să exprime interesele generale ale comunității, și nu ale secretarilor de partid sau ideologiile abstracte, rupte de viață.

Depășirea pericolelor iminente

Marilor reforme întotdeauna le-au fost inerente anumite pericole. Cu cât mai ample sunt transformările, cu atât mai mari sunt și dificultățile. Deci, dacă vrem schimbări reale, constructive pentru stat, trebuie să conștientizăm că avem de depășit, inevitabil, cel puțin, șapte pericole.

Primul îl constituie lipsa unei guvernări drept consecință a unui „vacuum” al puterii generat de tendințele moderne de destrămarea continuă atât a partidelor și mișcărilor politice, cât și a trăsăturilor lor distinctive.

Al doilea pericol îl prezintă alunecarea spre balcanizare, cauzată de diverse condiții: sociale, economice, electorale etc., care treptat a dus la demarcarea unor regiuni ale țării.

Al treilea pericol se referă la „novitism” și moralism, noțiuni comprehensibile în planul protestului civil, dar, structural, incapabile a construi un nou sistem instituțional și politic.

Al patrulea pericol se referă la mutația etico-politică și „dezertarea” civilă. Mulți cetățeni, preponderent din păturile de mijloc și liber profesioniști, fiind decepționați, se îndepărtează de politică, fără a contribui la realizarea reformelor din țară. Credem, este inutil să amintim că hotărârile autoritățile deseori sunt favorizate tocmai de neparticiparea la alegeri a categoriilor „sănătoase” ale societății.

Al cincilea pericol este generat de „hameleonismul” partidelor, care pretind a fi „noi”, fără a-și schimba, de fapt, esența. Modificându-și denumirea, ele își păstrează însă aceeași componență, aceleași idei și comportamente vechi, aceleași scopuri.

Al șaselea pericol îl constituie supraviețuirea culturală. În Moldova domină și astăzi, de fapt, cu tradiție de decenii, hegemonia politică ca model al „socialismului real”, care se manifestă, sub toate formele sale perverse, în diferite sfere ale vieții: economie, cultură, politică, drept. După ce istoria a demonstrat conținutul vag și a criticat vehement obiectivele false ale acestei ideologii, soarta ne-a jucat și de această dată festa printr-o ironie și o batjocură amară: anume țara noastră a devenit unica din Europa care a căzut victimă acestui „revival” grotesc.

În sfârșit, al șaptelea pericol este diletantismul. Orice reformă radicală, ca și actualele schimbări care pretind a fi democratice, comportă riscul venirii la cârma țării a unor persoane și orientări politice care, necunoscând experiența marilor democrații liberale, încearcă să improvizeze metode de conducere, fiind dirijați de emoții și porniri iraționale. O asemenea stare de lucruri provoacă pierderi inevitabile țării.

Partidele tradiționale și cele recent apărute, declarându-se contra sistemului, nu sunt în stare, de fapt, să propună idei constructive de prevenire a pericolelor enumerate mai sus, al căror rezultat final ar fi o conducere insuportabilă și drept consecință „o revoluție eșuată”.

Redescoperirea identității naționale

În pofida diverselor opinii și puncte de vedere referitor la modernizarea și revizuirea situației instituțiilor de stat și administrative, care neagă existența națiunii moldovenești ca o comunitate a valorilor fundamentale, noi credem și afirmăm cu certitudine, că se comite o mare eroare.

Am menționat deja necesitatea unui nou pact convivial în țară. El trebuie să se bazeze pe recunoașterea adevărului că orice formă a vieții politice derivă dintr-o societate, formată din persoane concrete (bărbați și femei), fie individual sau unindu-se în asociații libere. Societatea nu poate exista, dacă cetățenii ei, indiferent de confesiune religioasă, statut economic și spațiu geografic, nu se integrează în valorile naționale comune.

Realizările pe care le-a înregistrat Moldova până la momentul actual sunt generate de respectarea datinilor, a obiceiurilor ancestrale, a valorilor spirituale perene, fapt ce a consolidat poporul moldovenesc. Acest patrimoniu trebuie păstrat cu sacralitate, dar, mai ales, eliberat de nenumăratele falsificări, generate de politica inefficientă, bazată pe acordarea nejustificată de privilegii altor culturi, încercând să distrugă valorile esențiale, de integrare a societății moldovenești.

O etică publică nouă, o cultură politică diversă

Noua convenție dintre cetățeni și instituțiile sociale consemnează, întâi de toate, două aspecte: excluderea privilegiilor obținute ca rezultat al luptei politice pentru voturile alegătorilor și modernizarea metodelor de administrare publică, corespunzător celor mai dezvoltate țări ale lumii.

Această convenție presupune implicit o reformă radicală a politicii. Prin urmare, interesul general nu poate constitui suma intereselor personale sau de grup, iar politica nu trebuie să se transforme într-o „competiție” și „o negociere” la nesfârșit pentru a se ajunge la un consens. Politica pe care ne-o dorim astăzi trebuie să-și găsească reflectare în activitatea instituțiilor administrative și în normele morale, ce ar favoriza atât realizarea scopurilor personale ale fiecărui cetățean în parte, cât și colaborarea liberă dintre cetățeni, în vederea producerii bunurilor materiale de care are nevoie orice țară modernă și care sunt extrem de deficitare în Moldova. Astfel, în opinia noastră, despre politicieni vom putea judeca în funcție de modul în care este realizată această sarcină. Critica în baza abstracțiilor ideologice sau în funcție de felul cum reușesc să asigure privilegiile unui sau altui grup de cetățeni nu este constructivă.

În prezent societatea este în așteptarea tranziției la o politică mai eficientă, mai veridică și cu un conținut etic adecvat, care poate fi generată doar de reforme instituționale. Evident, avem nevoie de instituții publice și de stat eficiente, dar să nu uităm adevărul constatat de Karl Popper, că instituțiile sunt asemeni cetățitorilor: ele rezistă doar atunci când de strajă stau ostași viteji. Nu există instituții care ar funcționa din propriile interese și nu poate fi substituită moralitatea prin comportamente.

De aceea, unul din obiectivele majore, în opinia noastră, ar fi implementarea unei culturi politice diverse, a unei etici publice noi. Este important ca cetățenii să conștientizeze esența activității politice ca pe un „serviciu” făcut propriei colectivități, și nu ca pe un instrument de afirmare personală sau un abuz din partea altora. Nu trebuie și nici nu putem aștepta ca această conștientizare să devină o consecință a noilor instituții, oricât de valide ar fi ele; nu

trebuie și nici nu putem aștepta ca situația să se amelioreze de la sine. Probitatea trebuie să devină o primă calitate a oamenilor, a societății civile și, prin ei, să se încetățenească și în politică.

Vom enumera câteva principii fundamentale care elucidează clar convergența dintre dimensiunea morală și cea instituțională.

Primul și cel mai important este principiul supremației absolute a statului de drept. Astăzi, mai acut ca niciodată, țara noastră are nevoie să redefiniească norma de bază a civilizației occidentale: libertatea absolută (pentru toți) este posibilă doar în cazul în care toți, în mod egal și fără excepții, se supun legii. Această normă nu trebuie să admită nici o derogare, ce ar putea fi generată de o pretinsă „oportunitate politică”, „necesitate socială” sau „directive ideologice”. Ea trebuie să fie o normă unică pentru toți: atât pentru cetățeni *uli singuli*, cât și pentru etnii sociale, asociații, partide politice, și desigur, pentru toate organele de stat.

Al doilea principiu este cel al autoadministrării aplicat la toate nivelurile. O democrație adevărată se bazează pe multiple forme de administrare, începând cu cele locale și terminând cu cele ierarhice superioare.

Organele de conducere ierarhice superioare vor exercita numai acele funcții care nu pot fi realizate adecvat la nivel local. Această ierarhizare a autorității politice și administrative are o semnificație dublă: în primul rând, respectă principiul moral; or, autoconducerea stimulează responsabilitatea cetățenilor, transformându-i din persoane pasive în făuritori ai propriului destin; în al doilea rând, este dictată de aspectul politic: instituțiile fiind mai aproape de cetățeni vor deveni, astfel, mai eficiente.

Cetățenii vor putea să-și exprime, în modul cel mai direct, principalele sale deziderate, dar și să exercite real funcția de control al autorității – o altă particularitate esențială a democrației. În acest sens, un rol important i se atribuie referendumului care, în unele democrații avansate (cum ar fi Italia, Elveția sau SUA), de mult și-a demonstrat eficacitatea, constituind veriga de legătură directă între opinia publică și factorii de decizie.

Al treilea principiu îl reprezintă corelația strânsă dintre autoritate și responsabilitate. Responsabilitatea politicianilor, în primul rând, a guvernanților n-a fost sesizată real de opinia publică, ceea ce constituie

---

una din cauzele actualei crize politice din Moldova. Această stare de lucruri este rezultatul unui sistem instituțional care nu-și acordă înputernicirile corespunzătoare și al unei experiențe de gestionare consociativă a puterii atât între organele statului, cât și între majoritate și opoziție. Situația trebuie schimbată radical prin implementarea, la toate nivelurile de conducere, începând cu organele autoritare locale și sfârșind cu guvernul, a unor mijloace și norme de drept adecvate realității și menite să materializeze în fapt voința poporului. Astfel, se poate asigura o administrare reală în stat și se poate vorbi despre o etică comportamentală a politicianilor.

Principiul autogovernării deseori este numit "principiul federalismului", definiție absolut corectă. Istoria a demonstrat că anume federalismul este metoda cea mai eficientă de realizare în practică a acestui principiu.

Totuși, conceptul de federalism conține în sine un anumit echivoc. Federalismul autentic presupune asocierea într-o singură entitate politică și de drept a entităților separate. Unele mișcări politice de la noi denaturează sensul termenului în cauză, concepându-l ca metodă de separare a entităților de statul existent, constituit istoric ca o comuniune multietnică. Un atare federalism n-a adus pace și bunăstare nici unei țări din lume, deci, el generează conflicte și în Republica Moldova.

Instituțiile democrației liberale au două funcții fundamentale: să exprime opinia publică și să creeze o administrare eficientă. Acestea nu pot fi neglijate și nici înlocuite una cu alta. Astăzi Moldova are stringent nevoie de o conducere competentă, care presupune nu doar capacitatea sistemului politic de a reprezenta opinia publică. În situația creată, cea mai mare eroare ar fi să urmărim soluțiile pripite ale "iluzioniștilor-fachiri", politici sau tehnocrați. Astfel, riscăm să ducem țara dintr-o criză în alta. În asemenea condiții, guvernul nu va putea lua decizii corecte pentru asigurarea stabilității în țară.

O cultură economică pentru dezvoltare

Cauza principală a actualei crize din Moldova o constituie privilegiile corporative. Anularea lor va consolida principiile economiei

---

de piață, excluzând birocrăția, monopolul privat, garantat prin legislație, protecționismul. Aceasta este unica condiție de asigurare a progresului economic în Moldova. Neglijarea ei nu doar va stopa progresul, ci va duce la scăderea nivelului de viață în țară.

Procesul de privatizare în Republica Moldova trebuie să aibă un caracter de masă. Întreprinderile de stat au devenit nerentabile și reduc capacitatea de concurență economică a țării. Ele consumă resursele, care ar putea fi utilizate la crearea unei infrastructuri economice de primă necesitate în țară, dacă Moldova tinde să devină un stat competitiv pe piața mondială.

Obiectivul final îl constituie privatizarea tuturor unităților economice, nespecifice unui stat modern și, mai ales, stabilirea priorităților în procesul de privatizare. În primul rând, ar trebui privatizate întreprinderile ce au o pondere strategică în economia țării.

Prioritare trebuie să fie acele domenii ale economiei (în primul rând instituțiile creditoare, telecomunicațiile, transportul aerian etc.), a căror eficientizare ar contribui la redresarea economiei țării în ansamblu și le-ar face, în viitor, concurabile pe plan internațional. Din start însă va trebui exclus pericolul activității lor în bază de monopol sau de privilegii pe piață.

Privatizarea oferă o posibilitate unică de a consolida definitiv, în conștiința colectivă a moldovenilor, esența capitalismului concurențial, acceptat în multe țări, de exemplu, în Franța sau în Marea Britanie: privatizarea oferă posibilitatea de a mări numărul cetățenilor deținători de acțiuni, ceea ce constituie un pas decisiv în realizarea obiectivului propus: crearea unei societăți, în cadrul căreia toți cetățenii să fie proprietari, și nu împărțiți în "cei ce posedă" și "cei ce nu posedă".

Indiscutabil, proprietatea este izvorul principal al prosperării fiecărei țări și una din condițiile fundamentale ale libertății individuale. Astfel, democrația și prosperitatea, într-adevăr, sunt două fațete ale aceleiași realități.

Vizavi de privatizare, un rol esențial îl revine procesului dereglementării, al cărui scop este eliberarea antreprenorilor de numeroase restricții, care astăzi le frânează și deseori blochează activitatea. Astfel, regulile vechi trebuie înlocuite cu altele noi, capabile să redreseze și să favorizeze economia, fără a crea disensiuni artificiale. Ele vor pregăti economia Moldovei pentru condițiile concurenței pe

piața internațională, vor facilita procesul integrării în Europa și le vor deschide antreprenorilor noi piețe pe arena mondială.

În acest scop, trebuie lichidate inegalitățile în drepturi, atât în sfera legislației, cât și în viața cotidiană, între întreprinderile private și cele de stat. În cazul în care statul dorește să-și păstreze autoritatea în unele domenii ale economiei, această situație nu ar trebui să constituie un obstacol în activitatea agenților economici din sectorul privat de producere și deservire, în condiții absolut egale de concurență liberă. Acest principiu este important, mai ales, pentru astfel de domenii ca învățământul și ocrotirea sănătății.

O particularitate relevantă a acestei perspective o constituie promovarea politicii de concurență liberă și stabilirea regulilor ce ar asigura transparența pieței și respectarea drepturilor de proprietate a tuturor actanților participanți, fără excepții. Spre regret, o bună parte din întreprinderile moldovenești au fost afectate de schimbări nefavorabile. Or, sistemul capitalist nu admite incompetența, el nu se poate afirma pe un loc gol. Relațiile capitaliste obligă statul să respecte normele stabilite de majoritatea subiecților economici.

Eficiențizarea economiei și a relațiilor de piață este posibilă în cazul în care guvernul va promova o politică economică validă. Eforturile întreprinderilor private de a redresa economia vor fi inutile, dacă statul va promova o politică monetară ineficientă. Experiența țărilor dezvoltate a demonstrat că există două momente importante de care depinde bunăstarea reală a unei națiuni.

Primul moment îl constituie valuta națională stabilă. Acesta ar trebui să fie scopul principal al Băncii Naționale a Moldovei, o condiție indispensabilă în realizarea căruia ar fi deplina ei autonomie față de puterea politică, neimplicarea în acest proces a autorităților politice.

Al doilea moment este respectarea disciplinei bugetare și înlăturarea deficitului curent (cu excepția fluctuațiilor legate de caracterul ciclic al economiei). Statul trebuie să-și asume responsabilități numai în domeniul investițiilor.

Am enumerat mai sus direcțiile principale, în care Moldova trebuie să înceapă reforma structurii economice proprii. În acest proces ar trebui să se țină cont și de politică: sunt absolut necesare instituții bune, acestea însă nu sunt suficiente. Elementul esențial rămân a fi oamenii; fie ei simpli muncitori, proprietari de întreprinderi

sau acționari. În această ordine de idei, considerăm, mai întâi, că structura economiei noastre necesită schimbări substanțiale și, în al doilea rând, este important să conștientizăm necesitatea unei culturi economice a cetățenilor. Multe dintre neajunsurile noastre derivă din ideea confuză că economia contemporană ar funcționa activ. De aceea, în opinia noastră, una din sarcinile principale ale fiecărui cetățean ar fi propagarea unor idei veridice, care ar contribui la dezvoltarea economiei, și nu a celor lipsite de adevăr.

O coexistență socială constructivă

Moldova, ca și alte țări ale lumii, la începutul mileniului III, trăiește o realitate crudă — sărăcia. Lupta împotriva sărăciei a devenit astăzi nu doar un deziderat, ci un imperativ al vremii. Spre regret, mulți dintre politicieni sunt preocupați mai mult de discuții decât de găsirea unor soluții adecvate de combatere a sărăciei, limitându-se la divizarea acesteia în părți. În aceste condiții numai o economie eficientă și sănătoasă ar putea crea condiții de redresare a situației din țară și i-ar oferi posibilități statului să-și onoreze obligația față de cetățeni, acordându-le șanse în depășirea stării de lucruri precare și austere.

Experiența Moldovei și a altor țări demonstrează clar că izvorul sărăciei nu rezidă în incapacitatea cetățenilor de a-și câștiga demn existența în condițiile economiei de piață, ci în miile de obstacole pe care le întâmpină, generate de interesele protecționiste ale diverselor grupuri, cât și de reglementarea birocratică excesivă.

Capacitatea oamenilor, potențialul lor de a-și susține concetățenii corespund cerințelor timpului. Problema însă constă în tendința unor grupări și ideologi de la noi de a menține și aprofunda starea actuală, parvenită dintr-o "afecțiune deosebită" față de săraci și dorința de a mări numărul acestora.

În consecință, grație condițiilor enumerate mai sus, statul s-a transformat într-un instrument uriaș și ineficient de repartizare a bunurilor unor structuri influente datorită succesului electoral, și nu celor care într-adevăr au nevoie de susținere.

Totuși, există organizații interesate sincer de reducerea nivelului sărăciei, printre care biserica creștină, voluntarii.

Un factor decisiv de îmbunătățire a nivelului de trai al cetățenilor îl constituie asistența socială, care trebuie percepută și protejată de instituțiile de stat. Ar trebui să concretizăm câteva lucruri. Mai întâi, ajutorul social se deosebește de cel umanitar. Apoi, există două moduri: fals și corect, de acordare a ajutorului social eficient.

Nu poate fi considerat drept ajutor social susținerea parvenită în scopul protejării intereselor care nu pot fi satisfăcute prin susținerea publică.

Nu poate fi considerat real ajutorul social care generează un sentiment antisocial: invidia nesănătoasă manifestată față de persoanele care ajung la performanțe grație calităților personale. Ajutorul social nu trebuie și nu poate fi motivul trecerii politicii fiscale în categoria relațiilor de venit și avere. Nu poate fi considerat veritabil nici ajutorul social, care nu-i stimulează pe cei nevoiași să depășească starea de a se afla mereu în lipsuri. Analizând experiența altor state, putem concluziona că ajutorul acordat celor săraci poate avea și un alt efect: de a-i împiedica să iasă din "*capcanele sărăciei*". Ajutorul social real trebuie să-i motiveze pe cei săraci să scape de nevoi cât mai curând posibil, mizând pe propriile capacități pentru a-și crea un trai decent.

Nu este corectă modalitatea de acordare a ajutorului social care pune în funcție pârgii ce împiedică sau reduc eficiența sistemului economic, din același motiv nu este legitimă nici finanțarea acestuia prin mijloace ce ar dezavantaja cheltuielile sociale. Ajutorul social se acordă din fondurile completate prin achitarea în mod transparent de taxe și impozite. Cetățenii sunt în drept să știe cât și pentru ce trebuie să plătească. Și acest lucru urmează a fi reglementat de stat, care comite eroare în cazul în care încredințează anumitor grupuri de tehnocrați docti sau intelectuali-moralisti dreptul de a stabili sumele pe care cetățenii urmează să le aloce din venitul propriu pentru susținerea categoriilor socialmente vulnerabile.

Unul din scopurile principale ale politicii sociale este stabilirea corelației juste între piață și acordarea de ajutoare. Spre regret, la momentul actual aceste două noțiuni se prezintă ca alternative identice

una pentru alta. Este o situație aberantă și inexplicabilă: de ce eficiența pieței nu este în avantajul sistemului de asistență socială?

În aceste condiții, e necesar ca statul să nu mizeze pe serviciile de binefacere ineficiente azi, ci să garanteze cetățenilor nevoiași bonuri de cumpărare ("dotații"), pe care aceștia le-ar putea utiliza pe o piață concurențială.

Mecanismul respectiv ar putea fi aplicat în toate sferile concomitent cu serviciile acordate de monopolul de stat sau cvazimonopol: de la învățământ până la asistența medicală și ar avea un rol pozitiv atât în plan economic, cât și social: transformarea cetățenilor neajutorați din categoria celor fără de avere în proprietari. Mecanismul indicat mai sus ar stimula independența și responsabilitatea, ceea ce ar exclude necesitatea unor actuale servicii de binefacere.

În prezent statul nu mai deține monopolul în domeniul activității de binefacere, fapt care îi lipsește de protecție pe cei săraci, pe cetățeni cu venituri mijlocii și alte pături sociale.

Prin alocațiile de susținere socială depuse prin sistemul de impozite, oamenii au posibilitate să aleagă tipul de asistență și prevederile sociale pe care le preferă.

În aceste condiții, un obiectiv important al politicii sociale trebuie să devină păstrarea și consolidarea rolului familiei. Anume familia constituie cel mai mare capital de care dispune Moldova și pe care trebuie să-l protejeze, evitând reducerea rolului acestei "*societăți naturale*". Politica actuală în domeniul asistenței sociale reduce responsabilitatea membrilor familiei, mai ales, a celor sărace. Acest fenomen se întâmplă nu doar la noi, ci peste tot. Astăzi avem șansa să evităm aceste greșeli și să reformăm sistemul de acordare a ajutorului social, orientându-l nu împotriva familiei și a micilor comunități, ci protejându-le și stimulând rolul acestora.

Politica socială, pentru viitorul apropiat, în general, și, mai ales, cea din domeniul binefacerii urmează să se axeze pe două principii dominante: stimularea mecanismelor economiei de piață și acordarea în baza acestora a unui "ajutor real".

În acest scop, trebuie să sporească rolul politicii ce ar favoriza creșterea natalității. O societate cu un nivel scăzut al natalității devine statică, conservatoare, lipsită de inițiativă și de inovații, or, anume generația tânără generează noi mutații, stimulând progresul.

Această politică nu presupune desconsiderarea tradițiilor axate, în Moldova, atât pe valorile general-umane esențiale, cât și pe specificul național, pe diversitatea culturilor locale.

Timp de șaptezeci de ani în țară a avut loc un proces de centralizare a culturii în orașe, neglijându-se astfel obiceiurile locale, care, de fapt, constituie esența națiunii moldave. E timpul ca această tendință să fie întreruptă și dezrădăcinată. În pofida analizei simpliste care generează proiecte politice incorecte, trebuie să recunoaștem totuși că centralizarea este rezultatul expansionismului de stat îndelungat și inutil în economie și alte sfere ale vieții sociale. O consecință a acestei politici statale a fost omogenizarea și „universalizarea” forțată a specificului local. Fenomenul este unul european și nu numai. Creșterea rolului statului implică concomitent și activizarea procesului de centralizare. Categoriile sociale înstărite, pentru care alocările în bugetul de stat este o datorie importantă, le-au atribuit celor nevoiași responsabilitatea pentru un proces care a derivat, în mare parte, din structurile de stat. În consecință, factorii indicați mai sus, cât și redimensionarea bruscă a sferei de stat, au contribuit la modificarea sistemului fiscal, care a făcut lumină în raportul dintre contribuția fiecărei arii geografice la finanțarea bunurilor colective ale statului față de fiecare dintre ele.

După părerea noastră, cetățenii mai auți doresc să contribuie la dezvoltarea domeniilor mai puțin prospere, fiind preocupați de efectuarea, în mod transparent, conform regulilor bine stabilite, a transferurilor de bani, care nu ar depinde de obținerea resurselor electorale și care trebuie utilizate eficient, nu doar în scopuri de binefacere, pentru a obține profit într-un timp scurt și ulterior ar reduce la zero necesitatea lor.

Un progres veritabil în țară poate surveni drept consecință a schimbărilor radicale în domeniul investițiilor. Progresul nu se obține doar analizând logic posibilitățile și resursele.

Spre regret, autoritățile politice din Moldova, în marea lor majoritate, nu conștientizează acest adevăr. Or, numai crearea unor condiții „ecologice” de sporire a veniturilor înseamnă dezvoltare, care trebuie, indiscutabil, să respecte trei principii fundamentale.

Primul principiu este respectul față de lege. Cei ce intenționează să devină antreprenori trebuie să se supună legii, protejându-i de

pericolul criminalității. Ignorarea acestui principiu ar provoca o dezvoltare denaturată, un “complot” secret al părților cointeresate.

Al doilea principiu presupune investiții în sfera învățământului și pregătirii profesionale. În prezent, țara duce lipsă acută de specialiști în domeniile respective, în condițiile monopolului sectorului de stat, resursele umane n-au fost utilizate competent, conform cerințelor economiei moderne.

Al treilea principiu presupune investiții în domeniul telecomunicațiilor și al transportului, care au o pondere mare în crearea condițiilor eficiente de activitate pe piața europeană.

Avem certitudinea că multe dintre problemele cu care se confruntă Moldova sunt caracteristice și altor țări ale lumii și pot fi soluționate prin reforma sistemului fiscal, axată pe principiul autoadministrării, care creează o nouă realitate, fără a afecta identitatea națională.

Structura de impozite este adecvată realității, e democratică, mai corectă și economic mai eficientă pentru producerea bunurilor colective.

Impozitul trebuie să fie “apropiat”, structural și geografic, de bunurile materiale produse. Astfel, cheltuielile de producere se vor răsfrânge asupra beneficiarilor, aceștia având posibilitatea să controleze în fapt cum sunt utilizate impozitele pe care le achită. În condițiile actuale, dominate de sistemul centralizării și al distribuirii, acest fapt este imposibil. Cota de finanțare regională va deveni eficientă atât pentru cetățenii regiunilor care contribuie, cât și pentru cetățenii regiunilor beneficiare.

Impozitele vor fi justificate, fiind destinate pentru finanțarea bunurilor obștești, proprietății statului, de la justiție la armată, de la domeniul cercetărilor științifice până la marile infrastructuri.

Investiții pentru viitor

Moldova este o țară grav afectată de subinvestiția structurală, o țară care nu investește suficient nici în capitalul uman, nici în cel fizic. Dacă această tendință va persista și nu va fi schimbată, există toate șansele ca Moldova să se ciocnească de o situație dezastruoasă atât în plan internațional (nu va fi competitivă pe piața internațională), cât și pe plan intern: va scădea simțitor calitatea vieții.

Orice avere este creată de oameni și constituie proprietatea lor personală. Astfel, esența oricărui sistem economic este capitalul uman, care există în fiecare țară și se dezvoltă prin politici statale ce favorizează dezvoltarea resurselor umane și folosirea acestora în procesul de producție și în viața socială.

Prima și cea mai importantă verigă în dezvoltarea capitalului uman este **sistemul învățământului**, care, deși a suferit schimbări mari, nu este suficient de dezvoltat în comparație cu alte țări europene, cum ar fi: Franța, Italia, Germania. Învățământul și pregătirea profesională întotdeauna au avut un rol important, mai ales, în țările unde procesul de producere devine tot mai complex și necesită capacități și abilități ce pot fi obținute doar în cadrul instituțiilor de învățământ. Considerăm că sistemul de învățământ din Moldova trebuie reformat cardinal. Actualului model îi lipsește două elemente esențiale:

1. Concurența între metodele și procesele de învățământ. Monopolul actual al statului trebuie anulat *de juri* și *de facto*. Implicarea statului în activitatea sistemului de învățământ trebuie să se desfășoare în aceeași măsură și la același nivel ca și în învățământul privat (inclusiv instituțiile religioase și laice), în cadrul cărora se presupune crearea de școli și universități.

2. Descentralizarea învățământului public, mai ales, a celui profesional. Procesul de studiere trebuie să fie o necesitate, care le asigură cetățenilor cunoștințe în domeniile de bază și se poate desfășura în conformitate cu cerințele diferitelor realități locale, economice și sociale. Experiența Germaniei confirmă validitatea acestui principiu.

Învățământul trebuie să stimuleze dezvoltarea cercetărilor științifice și tehnologice. Actualele investiții ale statului în acest domeniu sunt insuficiente și ineficiente. Astfel, se efectuează puține investigații, dar și acestea nu corespund standardelor și tehnologiilor avansate din țările înalt dezvoltate. În aceste condiții, ar fi utopic să sperăm la o victorie în concurența internațională în domeniu. Mai grav e faptul că această situație nu se va schimba în timpul apropiat.

Calea de dezvoltare aleasă de Moldova nu trebuie *sic et simpliciter* să se reducă doar la mărirea sau micșorarea cotei de finanțare de către stat. Rațional ar fi ca progresul să se bazeze pe utilizarea eficientă a resurselor de către instituțiile de învățământ de toate

tipurile și de centrele de cercetări științifice. Un atare concept despre dezvoltare ar putea produce schimbări radicale în domeniul legislativ și normativ, care reglementează activitatea de cercetare științifică. De asemenea, este oportună și crearea, mai ales, pentru instituțiile private, a condițiilor propice de dezvoltare a domeniului de cercetări științifice competitive pe plan internațional. Statul trebuie să-și concentreze resursele în acele domenii de cercetare (de exemplu, "cercelarea pură" sau "de bază"), care, după natura lor, au valoare națională, dar care nu trezesc interesul întreprinderilor individuale.

Referitor la investițiile de "capital fizic", în opinia noastră, există două sectoare mari, în care acestea sunt necesare și pot acoperi cheltuielile într-un timp relativ scurt. **Primul este sectorul marilor infrastructuri.** Crearea infrastructurilor adecvate, mai ales, în domeniul transportului și al comunicațiilor, ar spori competitivitatea întreprinderilor noastre și, astfel, și calitatea vieții cetățenilor.

Al doilea este sectorul patrimoniului cultural. Bogăția și frumusețea plaiului moldav, cu peisaje inedite, tradițiile și obiceiurile ancestrale ale acestui pământ ar putea fi o sursă importantă de venit pentru industria turismului, în care e timpul și momentul de făcut investiții.

Credem că sporirea investițiilor în domeniul învățământului, al cercetărilor științifice, transporturilor, comunicațiilor, al industriei turismului și luarea unor decizii corecte pot redresa situația țării.

În esență, trebuie revizuite relațiile dintre stat și piață. Actuala structură de stat nu corespunde imperativelor vremii, ea fiind construită în baza diferenței "naturale" dintre scopurile colective și cele individuale, care, la moment, se află într-o contrapunere ce nu poate fi calificată drept firească. Or, scopurile individuale țin de domeniul economiei de piață, iar cele colective sunt asigurate de stat. Actualmente nu există obstacole care ar împiedica realizarea scopurilor colective cu ajutorul mecanismelor economiei de piață. Însuși progresul tehnologic este orientat în această direcție, făcând, astfel, posibilă transformarea bunurilor odinioară "indivizibile" în bunuri "divizibile", ceea ce se poate observa, de exemplu, în domeniul telecomunicațiilor.

Rolul Moldovei în lume

Integrarea în Europa este obiectivul major al oricărei țări din acest spațiu, inclusiv al Moldovei, care are această șansă cu condiția reorganizării instituțiilor politice și economice din țară.

Este eronată însă opinia, conform căreia, prin integrarea în Europa, s-ar soluționa imediat problemele esențiale ale țării. Opinia publică trebuie să conștientizeze că procesul de integrare va stimula progresul în Moldova prin creșterea concurenței permanente atât între întreprinderile din țară, cât și în sistemul internațional. Or, "să fii în Europa" presupune să demonstrezi permanent un nivel eficient de administrare politică și economică, tinzând spre nivelul țărilor dezvoltate. Avem certitudinea că principiul celor "Patru Libertăți", stabilit prin tratatul de la Roma, va constitui și în viitor baza politicii de integrare europeană. Este necesară și oportună adoptarea unei Constituții Europene, care ar reglementa și ar stimula posibilitățile de dezvoltare a fiecărei țări în domeniul politicii externe, al apărării, economiei, cercetărilor științifice etc. și ar indica căile de depășire a dificultăților din cadrul Uniunii Europene.

În cazul în care Moldova pretinde la un loc în lumea europeană, ea trebuie să se manifeste activ și independent, restructurându-se eficient instituțiile politice și economice.

Crearea Uniunea Europene poate și trebuie să se înfăptuiască, prin respectarea specificului cultural-politic al tuturor statelor membre, or, anume acestea, în pofida declarațiilor unor adepți ai centrismului, constituie marea forță a Europei, și nu un neajuns al ei.

Conform acestei opinii eronate, națiunile, având fiecare un potențial spiritual, în primul rând, politic, ar trebui, în cadrul acestei uniuni, să se "debaraseze" de orice conținut vital, să-și modifice identitatea, riscând astfel să se transforme în simple "arii regionale".

Acest punct de vedere este susținut de unele mișcări politice de la noi care doresc slăbirea legăturilor ce consolidează națiunea noastră. Viziunea patronilor Europei însă e alta: De Gasperi, Adenauer sau Schuman au avut o altă opinie. Procesul de constituire a Uniunii Europene nu este și nici nu trebuie să devină un proces de unificare sau omologizare forțată. Europa unită va fi o uniune bazată pe armonie și respectarea identității naționale. N-ar trebui însă să alunecăm

---

într-o altă extremitate și să confundăm naționalitatea cu naționalismul, noțiuni diferite, or, spiritul național presupune recunoașterea și aprecierea altor naționalități, tendința de colaborare și identificare a valorilor și intereselor comune.

În acest context, ar trebui să conștientizăm o realitate: pe măsura consolidării relațiilor dintre națiunile europene se consolidează și forțele distructive, care le-ar putea despărți.

E cert, de asemenea, și faptul că doar prin deșteptarea conștiinței naționale, capabilă să unească oameni și teritorii, Moldova își poate găsi calea sigură de integrare în Europa.

Condițiile principale pentru o Moldovă modernă

Moldova poate deveni o țară cu adevărat modernă, competitivă pe piața mondială, deschisă pentru colaborare, într-o lume integră și independentă. Țara noastră are toate șansele și trebuie să se elibereze, odată pentru totdeauna, de "jungla medievală", de corporatism, de balastul clientelei politico-electorală și să se integreze într-o lume fără reziduurile unei societăți învechite, moștenite de la „socialismul real”.

Pentru a deveni o țară modernă, trebuie respectate două condiții prioritare. **Prima** constă în determinarea clară și curajoasă a intereselor naționale și identificarea forțelor ce o consolidează și a celor ce o despart. Este oportun să se clarifice care sunt prioritățile activității politice și care trebuie lăsate în seama cetățenilor sau a instituțiilor sociale (familia, întreprinderile, asociațiile libere etc.). Politica nu poate cuprinde toate aspectele vieții și ea, bineînțeles, nu poate face totul. Experiența ne demonstrează contrariul: sistemele politice își manifestă mai plener potențialul atunci când obiectivele lor sunt conștient planificate și sunt limitate sau direct proporționale cu cultura politică și organizația de stat.

A **doua condiție prioritară** rezultă nemijlocit din prima și este caracteristică, într-o anumită măsură, tuturor țărilor democratice, constând în așa-numitul "Reinventing Government". Ea prevede necesitatea revizuirii radicale a modului de conducere în general. Schimbarea modului de administrare a statului este un imperativ, o necesitate și o urgență pentru Moldova.

În acest scop ne putem baza pe experiența democrațiilor avansate. Toate rețetele, ce ne pot ajuta la realizarea reformei de guvernare sunt orientate în câteva direcții prioritare: reorganizarea activității economice a întreprinderilor din sfera deservirii sociale, descentralizarea lor, dezvoltarea sentimentului responsabilității personale, a culturii manageriale în toate verigile de conducere.

Apel către cetățeni

Concluzionând cele relatate anterior, considerăm oportun să ne adresăm, mai întâi, către cetățenii Moldovei și apoi către guvernanții ei. Intenția noastră urmărește două obiective.

În primul rând, pentru a-i face pe cetățeni să conștientizeze necesitatea creării unor condiții optime pentru dezbateri aprofundate și argumentate vizavi de viitorul țării. Evident, este de datoria fiecărui cetățean să fie preocupat de prosperarea țării sale. Vrem însă să trezim inteligența și conștiința națională a fiecăruia, să-i ferim de pericolele ce se pot abate asupra lor. Toate propunerile noastre trebuie discutate de opinia publică în scopul stabilirii stării de lucruri și a remediilor eficiente întru prosperarea țării. Conștientizăm, de asemenea, adevărul că viitorul Moldovei nu poate fi trasat de un singur intelectual "iluminat" sau de un politician oricât de competent ar fi el. Viitorul țării trebuie să fie rezultatul unei analize colective, al unui profund examen de conștiință al întregii națiuni.

Considerăm, totuși, că democrația moldavă trece prin conjuncturi istorice deosebite și avem speranța într-un viitor prosper, precum și dorința de a contribui modest la instaurarea unei democrații veritabile.

Sperăm că cetățenii Moldovei se vor recunoaște deplin sau parțial în considerațiile de mai sus, astfel vor putea și vor dori să-și identifice reprezentanții politici (guvernării) adecvați timpului și capabili a le soluționa competent dezideratele.

Este în dreptul lor să-și aleagă conducerea care ar respecta exigențele față de un guvern "bun", ce ar realiza, în fapt, o guvernare eficientă.

Or, timpul curge inevitabil și nu putem rata șansa de a ne institui astăzi, în mod practic, anume acea democrație pe care o dorim, în care statul ar fi "cetatea condusă de popor".

Pornind de la premiza că raționamentul, care concepe și instaurează orînduiețile juridice, este normal numai când se distinge momentul instrumental sau funcțional (prerogativa organului) de momentul hedonist (prerogativa persoanei umane) să vedem cum acest principiu funcționează într-o critică constructivă a orînduieților juridice existente.

Proprietatea, fiind un drept protejat juridic (articolele 9 și 46 ale Constituției), trebuie să fie atribuită persoanelor fizice și negată persoanelor juridice, pentru că ea se referă la faza a doua a timpului valorii.

Deaceia:

1) proprietatea de Stat trebuie să fie atribuită cetățenilor;

2) venitul în capitalul Statului este mijlocul prin care se realizează dreptul la proprietatea comună și trebuie să fie atribuit cetățenilor ca obiect de pretenție juridică;

3) moneda, fiind creată convențional ca măsură a valorii și valoare a măsurii, trebuie să fie dată în proprietate societății la momentul emisiei ei;

4) sumele bănești de emisie nouă, necesare pentru exigențele de utilitate publică, care astăzi sunt puse în cont Statului, trebuie să fie însă acreditate acestuia;

5) sumele necesare pentru activități de producere, trebuie să fie date în credit agenților economici fără dobândă, iar când for fi restituite după realizarea ciclurilor de producție, urmează să fie împărțite între cetățeni;

6) titlul acționar al societății anonime, care actual e conceput ca pseudo titlu de credit — întrucât reprezintă un credit fără termen de expirare și fără răspundere, în afară de aceasta valoarea lui e oscilantă în dependență de cursul bursii — trebuie să fie definit și reglementat ca cotă de proprietate de capital al acționarului. Aceasta înseamnă că dividendul trebuie să fie obiect de pretenție juridică recunoscută pentru acționar, și nu o concesiune arbitrară de sus, care poate fi oferită, dozată sau negată de către majoritatea acționarilor;

7) sumele bănești alocate dar neutilizate în bilanțurile Statului și organizațiilor obștești trebuie să fie restituite cetățenilor, asemenea sumelor economisite în consum;

8) obligațiile de impozit trebuie să fie limitate și corelate exclusiv cu costurile funcțiilor și serviciilor Statului printr-o normă constituțională specifică.

Articolul 58 al Constituției (Capitolul III: Îndatoririle Fundamentale) zice textual următoarele: „Cetățenii au obligația să contribuie, prin impozite și prin taxe, la cheltuielile publice. Sistemul legal de impuneri trebuie să asigure așezarea justă a sarcinilor fiscale.”, însa nu zice că toți trebuie să participe la consumul obștesc în măsura volumului de contribuție al fiecărui și nu indică criteriul, în baza căruia consumul obștesc este definit, limitat și finalizat.

Cu atât mai periculos este acest vacuum normativ, dacă să considerăm că – fiind toți banii, care se află în circulație, obiect de datorie, pentru că sunt emiși prin împrumut – banca națională nu numai expropriează de bani și îndeosebi obșteimea națională (societatea civilă), dar și deformează legislația tributară (de impozite), pentru că impunerea fiscală nu reprezintă echivalentul sau costul funcției obștești sau a serviciului Statului, ci pur și simplu restituirea unei datorii (printre altele neexistente!) care oprină toată moneda, ce există în circulație, și toată societatea.

Într-adevăr, eu pot să zic că am, de exemplu 10% din capital, pentru că am 10% din venit. Când Statul prelevă bani – fără a ține cont de utilitatea publică – el expropriează fără nici un temei contribuabilul de o cota proporțională de capital. Așa dar, agentul economic, care activează cu speranța de a obține profitul cuvenit, este pus în aceeași condiție ca și copoiul care urmărește iepurele cu speranța de a-l mînca, însă vînătorul e acel ce pune mîna pe pradă.

Această formă de parazitism nerușinat se întîlnește în special cînd instrumentul fiscal se utilizează pentru scopuri de politică monetară.

Aceste scurte note despre aspectele problematicei sociale din timpul nostru confirmă îngrijorarea preocupată a Bisericii: „Soluția marxistă a falimentat, — declară Enciclica Papală „Centesimus Annus”

(42) — rămîn pe față pămîntului fenomene de emarginație și de exploatare, în special în Țările în curs de dezvoltare, precum și fenomene de izolare umană, în special în Țările dezvoltate, împotriva cărora se ridică ferm vocea Bisericii... există riscul răspîndirii unei idei de tip capitalist, care refuză chiar să ia în considerație aceste probleme, considerînd a priori condamnată la insucces orice tentativă de a le înfrunța, lăsînd cu încredere soluționarea lor dezvoltării libere a relațiilor de piață.”

„Biserica nu are modele de a propune”, avertizează Enciclica Papală. Deaceia, este sarcina laicilor de a propune modele pentru a traduce în viață învățătura doctrinei sociale creștine.

În acest spirit, aș vrea să elaborez un studiu științific și un proiect de lege, pentru realizarea accesului la proprietate tuturor, print-un drept al persoanei cu conținut patrimonial.

Două caracteristici esențiale care disting proiectul acesta de alte proiecte de drept social constă în faptul, că el se referă la toți cetățenii, iar conținutul său economic se exprimă în bani: aceasta e pentru a evita defectele care deja s-au întîlnit în alte legi sociale.

Deaceia, studiul științific prevede neapărat reforma sistemului monetar, în sens de a atribui societății proprietatea asupra monedei la momentul emisiei ei.

Valorile monetare le produce nu acel ce tipărește sau emite moneda (Banca Națională a Moldovei), ci acel care o acceptă ca mijloc de plată. Moneda, deci se crează cu concursul a două elemente: a activității mentale de grup, adică a convenției monetare, și manifestării ei formale prin simboluri de cost nul: bani de hîrtie. Așa dar, moneda astăzi este producibilă fără limite și fără cost.

Raritatea monetară, care era acceptabilă cînd moneda era de aur – pentru că evident, că raritatea aurului era cauza rarității monedei – astăzi a devenit un fapt arbitrar programat cu sînge rece după ghișeurile bancare.

Iată de ce pentru a realiza “libertatea universală umană” trebuie să fie restituită societăților naționale proprietatea asupra monedei lor.

Numai cu ajutorul instrumentului monetar va fi posibil într-adevăr să i se dea fiecărui om acel “ceva”, care i se cuvine ca obiect de pretenție juridică, într-o viziune concretă al Binelui Comun, conform învățaturii Filozofiei Perene.